

1. PROSINEC

1. prosinec 1866 – † George Everest
(* 4. 7. 1790)

Pomník, který tu zůstal po britském vojáku a geodetovi Georgi Everestovi je jedinečný, neobvyklý a záviděníhodný. Jedině plukovník Everest, promiňte, Sir Everest, se může pyšnit, že jeho jméno nosí nejvyšší hora světa. Čím si to zasloužil? Ve službách Východoindické společnosti „dvacet let prováděl trigonometrické měření Indie a při té příležitosti dokončil měření poledníkových stupňů“. Tak to alespoň v roce 1856 uvedl ve zdůvodnění toho ušlechtilého skutku, míním samozřejmě pojmenování hory, jeho kolega, Sir Andrew Waugh. Návrh byl přijat. Z Čomolungmy či Gaurisan-karu se stal Mount Everest.

2. PROSINEC

2. prosinec – ořezávátko

S vynálezem tužky vyvstal problém. Ne každý vládne nožem tak, aby mu při ořezávání z krásné dlouhé tužky nezbyl jen malý ždíbíček, obecně známý jako špaček. O tom, že mnozí obzvláště šikovní jedinci jsou schopni si při ořezávání tužky ořezat i vlastní prsty, už ani nemluví. Vyvstala potřeba najít šikovné, spolehlivé a praktické ořezávátko. Zdálo se, že to nebude problém. Nabídky ořezávek se jen hrnuly. Vynálezci a výrobci se přímo překonávali. Ořezávátka se pyšnila všemožnými tvary, ale princip zůstával stále stejný. Vlastně trojí. Tužky se brousily smrkovým papírem, frézovaly ocelovými frézky, nebo ořezávaly pomocí jedné či více čepelí. Ale co byste také chtěli vymyslet jiného, že? První patenty na ořezávátka se objevily kolem roku 1860. Přesto se ořezávátka začala hromadně vyrábět až o čtvrt století později. Na dlouhá léta zvítězil strojek, který měl dvě válcové frézy se spirálovitým ostřím. Tužka se vložila do otvoru a točilo se klikou. Zatímco nehybně spočívala ve strojku, frézky uvnitř se činily. Výsledkem byl nádherně špičatý hrot. Tato ořezávátka, později pro pohodlí uživatelů opatřená elektrickým pohonem, se používala až do 60. let minulého století. Pak se stalo něco, co tato ořezávátka učinilo prakticky nepotřebnými. Objevily se patentní tužky, pak mikrotužky. Výroba ořezávek byla omezena, skoro zastavena. Zůstala jen jednoduchá ořezávátka s jedinou čepelí. Zaplať pánbůh. Pro nás, které používáme tužky na obočí, zůstávají i nadále nepostradatelná. Nemám pravdu, dámy?

3. PROSINEC

3. prosinec 1902 – * Olga Scheinpflugová
(† 13. 4. 1968)

„Těším se, až budeš hrát staré báby,“ říkal Karel Čapek Olze Scheinpflugové. „Kdepak mládí, to je jednotvárnost. Ale pak, když už je člověk jaksepatri svůj! V tom se dají dělat věci!“ Škoda, že se toho, kdy Olga do rolí babek „dorostla“, nedožil. Byl by nadšený.

A také trochu smutný. Opravdu velkých příležitostí dostala jen pramálo. Proč, to netuším. Ve 20. letech zářila na scéně Vinohradského divadla. Jako Soňa v dramatinizaci Dostojevského románu *Zločin a trest* nadchla K. H. Hilara tak, že jí nabídl angažmá v Národním divadle. Členkou činohry naší první scény byla až do své smrti v roce 1968. Ve 40. letech však Olga musela divadlo opustit. Nejen, že byla vdovou po nepohodlném Karlu Čapkoví, ale navíc odmítla žádost ministra školství a osvěty Emanuela Moravce, aby vystoupila s projevem, ve kterém by se vyznala z obdivu, věrnosti a oddanosti k okupantům. Nodonutila ji k tomu ani opakovaná předvolání na gestapo. Bála se, to ano, ale zlomit se nenechala. Nesměla hrát, nesměly se hrát ani její hry, její knížky zmizely z pultů knihkupců. I básně a pohádky pro děti. Nestěžovala si. Jen si smutně povzdechla: „Umělecká smrt je strašná, protože zůstaneš s otevřenýma očima.“ Po válce se do divadla vrátila, ale ani poúnorová doba jí moc nepřála. Filmových rolí bylo jako šafránu, velkých rolí na divadle po málu. Pokud ale přišly, byla skvělá. Její poslední rolí byla Čapkova *Matka* na scéně Vinohradského divadla. Role v dramatu, k jehož napsání kdysi Čapka inspirovala. Není to osud?

4. PROSINEC

4. prosinec 1732 – † John Gay (* 30. 6. 1685)

V roce 1728 objevil Bertolt Brecht dvě stě let starou hru Johna Gaye. Upravil ji, text proložil songy, k nimž použil verše Francois Villona, a staronová hra se pod názvem *Krejcarová opera* rozběhla do světa. Byl to obrovský úspěch. Jak by se asi *Krejcarová opera* líbila Johnu Gayovi? Možná by ho Brechtovy zásahy pobouřily. Možná by byl pyšný. John Gay byl příručím v hedvábnickém závodě v Londýně, ale mířil výš. Chtěl být spisovatelem. Jeho kniha nazvaná *Rural sports*, Venkovské sporty, vzbudila pozornost vysoké šlechty a sama Anna, vévodkyně z Monmouthu, nabídlá Gayovi místo svého tajemníka. Po třech letech se stal pobočníkem hraběte z Clarendonu, vyslance v Hannoveru. Byl schopný, úslužný a nadto svého pána neustále zásoboval čtivem. Šprýmovnými bajkami, baladami, sem tam napsal i nějakou frašku. A v roce 1728 si dobyl nesmrtnosti *Žebráckou operou*.